

سیاست‌های رفاهی مهم است، نه فقیرشناسی!

■ الان شرایط عوض شده و به تعبیر شما سیاست‌های یارانه‌ای زیر سوال رفته است. دولت یازدهم در چهار سال گذشته کوشید توزیع یارانه‌های نقدی را بدون ضرر به زدن به معیشت آن‌ها تا حدی هدمفند کند. جهتگیری نسبت به مسئله یارانه‌ها در شرایط کنونی چه تفاوت‌هایی با گذشته دارد؟

باز هم تاکید می‌کنم هدف اصلی از توزیع یارانه‌ها در ایران، کاهش فقر نبوده است. اتفاقی که در چند سال گذشته رخ داد، این بود که یارانه‌ها از فاز تعدیل اقتصادی بیرون آمد و به موضوعی مرتبط با معیشت و رفاه مردم تبدیل شد. به‌عبارتی در دولت یازدهم یک‌سری کارها انجام شد. بودجه دولت کفاف هزینه‌ها را نداد و از طرفی نیز دولت تلاشش بر این بود تا تورم را کنترل کند. تحولات زیادی صورت گرفته اما هنوز تا دستیابی به اهداف اصلی طرح فاصله داریم. برای نمونه جمعیت یارانه‌بگیران از ۹۵ درصد به حدود ۷۵ درصد رسیده است. با این حال هنوز هم در مقایسه با کشورهای مانند اکوادور، برزیل و مکزیک که به ترتیب ۴۰، ۳۰ و ۲۰ درصد مردم آن‌ها یارانه می‌گیرند، تعداد یارانه‌بگیران در کشور ما زیاد است. در کنار آن بار مالی یارانه‌ها هم از ۱۰ درصد تولید ناخالص ملی در سال ۲۰۱۰ هم‌اینک به ۱ درصد رسیده است. از آن سو قدرت خرید یارانه‌های نقدی نیز بسیار کاهش یافته است. در ۲۰۱۰ به قیمت آن سال، ۹۰ درصد ایرانیان یارانه نقدی حدوداً ۴۰ دلار دریافت می‌کردند اما امروز ارزش آن به حدود ۱۲ دلار کاهش یافته است. ضمن اینکه در سال‌های اخیر نظام‌پایش و ثبت اطلاعات پیشرفت چشمگیری داشته که امتیازی بزرگ است. نکته مهم دیگر فهم جایگاه و نقش کمکی یارانه به افراد است. نسبت یارانه‌های نقدی به درآمد متوسط خانوار در ایران بسیار پایین است. در سال ۲۰۱۷ قدرت خرید یارانه‌ها تقریباً نصف قدرت خرید در سال ۲۰۱۰ است و یارانه‌های دریافتی یک خانواده ۴ نفره حدود ۱۴ درصد درآمد حداقل دستمزد است. بنابراین می‌توان گفت با توجه به سطح قیمت‌ها و حداقل درآمد، یارانه‌های نقدی ۲۰ تا ۳۰ درصد سطح درآمد خانوار را در مناطق محروم بالاتر می‌برد. این مسئله از نظر سیاسی مهم است، یعنی درست است که یارانه‌ها از فاز تعدیل ساختاری خارج شده اما هنوز هم دارای اهمیت زیادی به‌خصوص برای طبقات پایین‌دست است و به‌همین دلیل الان بهترین زمان برای متمرکز شدن بر فاز رفاهی است.

■ شما اشاره کردید که یارانه‌های نقدی موضوعی کوتاه‌مدت است و بار مالی آن هم برای دولت حدود یک‌درصد درآمدملی است. دولت چطور قادر است در اعطای یارانه‌ها تغییر رویکرد دهد و از آن سو هم کسری منابع خود را مدیریت کند؟

در آسیب‌شناسی نظام توزیع یارانه نقدی در ایران، نبود برنامه و برآورد دقیق از فصول مختلف قانون هدفمندی و اهداف سیاست‌گذاران از اجرای آن نیز مسئله مهمی است. در تمام کشورهایی که یارانه‌های نقدی با هدف سیاست رفاهی ایجاد کردند، از ابتدا ابزارهای کنترل و رصد به دقیق‌ترین شکل ممکن انجام شده است. به‌رحال فلسفه وجودی یارانه‌های نقدی الان عوض شده و دیگر هدف تنظیم و تعادل حامل‌های انرژی نیست بلکه یارانه‌های نقدی وارد حوزه حمایت‌های اجتماعی شده است. به همین علت باید یارانه‌ها را در نقش اجتماعی خودشان بررسی کرد تا نقش تعادل اقتصادی و قیمتی که هدف اولیه و اصلی بوده است، برای خارج شدن از این فاز باید اشتغال و رفاه در کشور جدی‌تر گرفته شود. روند کنترل هزینه‌های بهداشت و درمان حفظ شود، هزینه‌های سرسام‌آور مسکن کنترل شود و حمایت‌های اجتماعی نیز بالاتر رود. به بیان دیگر، سیاست کلی را از ثبات اقتصادی به طرف سیاست‌های اجتماعی ببرد در مواردی مانند اشتغال و بهبود کسب‌وکار سرمایه‌گذاری بیشتری انجام دهد تا مولفه‌های رفاهی یارانه‌ها در زمینه‌های مختلف بهبود یابد. مهم‌ترین اصل این است که درآمد خانوار، ثابت نگه داشته شود. این امر از طریق کمک به بهداشت، آموزش و پرورش و مسکن به‌علاوه یارانه نقدی انجام می‌شود. دولت در چهار سال هم می‌تواند بار مالی یارانه‌ها را تحمل کند و هم به فکر جایگزینی برای آن باشد. در مرتبه بعد دولت این فرصت را دارد که حمایت‌های اجتماعی واقعی را برای طبقات پایین‌تر گسترش دهد. اگر هدف رفاه اجتماعی است، نباید زیاد نگران درد یک درصد از تولید ناخالص باشیم؛ بلکه ضرورت دارد بر طبقات پایین‌تر متمرکز شد و فقر آن‌ها را ریشه‌کن کرد. نه‌اینکه دوباره بیاییم و «صنعت فقیرشناسی» را به بیاندازیم. هیچ جای دنیا با فقیرشناسی، سیستم خیریه‌ای و صدقه‌ای فقر را از بین نبرده‌اند؛ چراکه فقر مسئله‌ای بویاست و با آسیب‌پذیری ارتباط دارد و برای مقابله با آن باید به آسیب‌پذیرها از طریق توسعه پایانه‌های رفاهی رسیدگی کرد.

پیوستن بانک رفاه کارگران به جمع بانک‌های دارای فناوری NFC

در مراسمی با حضور مدیران بانک رفاه کارگران و شرکت خدمات ارتباطی رایتل، از نخستین دستگاه خودپرداز این بانک که مجهز به پرداخت موبایلی NFC بر بستر سیم کارت‌های رایتل است، رونمایی شد. فرشید فرخ‌نژاد، عضو هیئت‌مدیره بانک رفاه، در حاشیه این مراسم گفت که این بانک از پیشگامان استفاده از این فناوری در کشور است و تلاش می‌کند از لحاظ سرعت و مطلوبیت، بیشترین ارزش افزوده را برای مشتریان ایجاد کند. مجید صدری، مدیرعامل شرکت رایتل، نیز در این مراسم از آمادگی این شرکت برای توسعه این فناوری در خودپردازهای بانک رفاه خبر داد. در فناوری NFC، اطلاعات بانکی روی سیم‌کارت ذخیره می‌شود و خدمات بدون نیاز به همراه داشتن کارت، به‌صورت امن و سریع انجام می‌شود.

بررسی در ایده‌ها و اندیشه‌ها

۰۴ | کتبی نو

گفت و گوی «آتیه‌نو» با علاءالدین ازوجی، مدیر کل دفتر سیاست گذاری و توسعه اشتغال وزارت کار

گامی برای اشتغال بیکاران تحصیلکرده

طرح کارروزی یکی از راهکارهای موثر در توسعه اشتغال توأم با مهارت آموزی برای دانش‌آموختگان دانشگاهی محسوب می‌شود و مانند پلی، جامعه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را به بازار کار مرتبط می‌کند.

فرشاد عزیزی • Azizi.rf@gmail.com

طرح بزرگ فقرزدایی دولت، در گام‌های ابتدایی خود، می‌خواهد سنگ بزرگی را ببرد. اثباتست بیکاران تحصیلکرده، موضوع جدال‌های انتخاباتی کاندیداها بود. اما دولت که از سال گذشته و در سکوت و دور از هیاهو طرحی را به‌صورت آزمایشی در هشت استان اجرا کرد، سامانه کارروزی را به‌عنوان گام بعد در طرح گسترده فقرزدایی خود اجرایی کرده است. طرحی که می‌خواهد گامی اساسی در کاهش جمعیت تحصیلکردگان بیکار کشور باشد. تحصیلکردگانی که بیشتر در سن ۲۲ تا ۲۵ سال قرار دارند و با تمرکز فارغ‌التحصیلی، نمی‌دانند باید چطور مشغول به کار شوند. علاءالدین ازوجی، مشاور وزیر و مدیرکل دفتر سیاست گذاری و توسعه اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است. با او در باره ویژگی‌ها، سازوکار و اهداف سامانه کارروزی گفت‌وگو کرده‌ایم.

■ در خصوص کمک به حل مشکل بیکاری به‌ویژه رفح مشکل اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، طرح کارروزی دانش‌آموختگان به‌عنوان یکی از راهکارها ارائه شده، کمی توضیح دهید.

اشتغال دانش‌آموختگان یکی از مسائلی است که همواره مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کشورهای مختلف بوده است. این توجه به‌لحاظ اهمیت بازار کار به‌عنوان مرکز ثقل اقتصادی - اجتماعی و هم به‌لحاظ نقش‌های اجتماعی است که به افراد دانش‌آموخته برای نیل به اهداف توسعه کشور محول می‌شود. بیکاری دانش‌آموختگان یک معضل در جامعه ما به‌شمار می‌آید که هر روز جنبه جداتری به خود می‌گیرد. هر ساله تعداد زیادی از افراد وارد نظام آموزش عالی می‌شوند که به فاصله چند سال فارغ‌التحصیل شده و به‌سوی بازار کار روانه می‌شوند و این در شرایطی است که رشد اقتصادی و ظرفیت اشتغالزایی جامعه متناسب با رشد دانش‌آموختگان نیست، در این شرایط، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کشور ما هم در پی یافتن راهکارهایی برای کاهش معضل بیکاری این قشر از جامعه هستند. طرح کارروزی دانش‌آموختگان دانشگاهی یکی از راهکارهای موثر در توسعه اشتغال توأم با مهارت‌آموزی برای دانش‌آموختگان دانشگاهی محسوب می‌شود و مانند پلی، جامعه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را به بازار کار مرتبط می‌کند و به آنان فرصت می‌دهد تا به نحو احسن از یک محیط کاری عینی تجربه کسب کنند.

■ هدف و راهبردهای اصلی طرح کارروزی دانش‌آموختگان چه بوده؟ دولت به‌طور مشخص از تاسیس این سامانه چه هدفی را دنبال می‌کند؟

هدف اصلی این طرح افزایش مهارت‌آموزی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی برای تسهیل در جذب بازار کار کشور و راهبردهای مهم آن ارتقای قابلیت‌های مهارتی و اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان و ایجاد انگیزه کارآفرینی و کسب‌وکار در دانش‌آموخته است. لازم به ذکر است با اجرای طرح کارروزی، قابلیت اشتغال دانش‌آموختگان بیکار افزایش یافته و در نتیجه نرخ بیکاری این قشر در جامعه کاهش و تعداد افراد شاغل تحصیلکرده افزایش می‌یابد. از سوی دیگر، بهره‌وری بانک‌ها ارتقا یافته و به‌موجب آن رقابت‌پذیری و تولید افزایش می‌یابد. در نهایت با افزایش اشتغال‌پذیری فرد کارروزی امکان اشتغال وی و پایداری بنگاه و تولیدات آن حاصل خواهد شد. دانش‌آموختگانی که در طرح کارروزی شرکت می‌کنند با کسب مهارت و اخذ آموزش‌های عملی در محیط واقعی کار، انگیزه و تمایل بیشتری برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای مشابه را خواهند داشت و در این صورت با رونق کسب‌وکارهای ایجادشده، تولید افزایش یافته و به‌موجب آن شاهد رشد اقتصادی خواهیم بود.

■ آیا جامعه هدف مشخصی در این طرح تعریف شده است؟ اگر جواب مثبت است این جامعه شامل چه کسانی یا چه گروه‌هایی است؟

جامعه هدف در اجرای این طرح، دانش‌آموختگان دانشگاهی در کلیه رشته‌های دانشگاهی برحسب نیاز بنگاه‌های اقتصادی خصوصی و تعاونی هستند. ضمناً دانشجویان، اتباع خارجی، موظفین به گذراندن طرح کارروزی در رشته‌های گروه علوم پزشکی و متعهدین به اشتغال در دستگاه‌های اجرایی، سازمان‌ها و نهادهای انقلاب اسلامی و بورسیه کلیه دستگاه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و

دانش‌آموختگانی که به مدت سه ماه یا بیشتر سوابق بیمه‌ای (تامین اجتماعی و یا کارکنان کشوری) داشته باشند، از دامنه پوشش طرح خارج هستند.

■ اجرای طرح کارروزی دانش‌آموختگان چه دستاوردهایی را به همراه خواهد داشت؟ آیا منجر به کاهش بیکاری دانش‌آموختگان خواهد شد؟

از مهم‌ترین دستاوردهای اجرای این طرح می‌توان به از قوه به فعل رساندن سرمایه‌گذاری‌های انجام‌شده در بخش آموزش کشور و ارتقای مهارت‌ها، خلاقیت و اعتمادبه‌نفس

از طریق آموزش‌های عملی در تعامل با نیروهای متخصص باتجربه در زمینه‌های تخصصی و انتقال یافته‌های جدید دانش و فناوری و واحدهای تولیدی و خدماتی با ورود دانش‌آموختگان جدید دانشگاه‌ها اشاره کرد. همچنین می‌توان به فراهم کردن زمینه‌های فعالیت برای نیروی کار توانمند، با انگیزه و کم‌هزینه که توان یادگیری بالایی داشته و قادر به بهبود تولید و ارتقای آن باشند و آشنایی با فضای کسب‌وکار و ارتقای فرهنگ خوداشتغالی و کارآفرینی در بین دانش‌آموختگان و نهایتاً کاهش بیکاری دانش‌آموختگان و زمینه‌سازی برای ایجاد اشتغال مولد دانش‌آموختگان در بازار کار اشاره کرد. سوابق اجرایی طرح در سنوات گذشته نشان‌دهنده این موضوع است که حدود ۷۰ درصد دانش‌آموختگانی که در دوره کارروزی شرکت می‌کنند در همان بنگاه اقتصادی و یا بنگاه اقتصادی دیگر جذب می‌شوند.

■ آیا این کارروزان از شمول بیمه تامین اجتماعی خارج‌اند؟ یعنی کارفرما ترجیح می‌دهد به‌وفور این گونه نیروها را به‌جای کارگران ماهر جذب کند تا حق بیمه سهم

کارفرما را نپردازد و هزینه‌های تولید را پایین بیاورد؟ کارروزان طی دوره کارروزی توسط دستگاه ناظر (وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی)، بیمه مسئولیت مدنی (بیمه حوادث) می‌شوند و پرداخت حق بیمه مذکور از محل اعتبارات پیش‌بینی شده در دستورالعمل اجرایی طرح کارروزی دانش‌آموختگان است. از طرفی دستمزد این افراد به‌میزان یک‌سوم حداقل حقوق مصوب سال ۹۶ از سوی دولت پرداخت می‌شود که حدود ۳۱۰ هزار تومان برای هر فرد است. مشوق‌های بیمه‌ای هم برای افزایش انگیزه کارفرمایان برای جذب کارروزان در نظر گرفته شده است. در واقع دولت علاوه بر پرداخت سهم بیمه حوادث کارگران که مبلغی ناچیز در حدود ۱۰ هزار تومان است، ۲۳ درصد از سهم کارفرما را به‌طور کامل پرداخت کرده و به این طریق بنگاه را برای جذب کامل نیروهای جوان طرح کارروزی ترغیب می‌کند. در عین حال کل دوره‌ای که دولت از این طرح حمایت می‌کند دو سال و نیم یا ۳۰ ماه بوده که به دو دوره چهار تا ۶ ماهه اولیه و یک دوره دو ساله تقسیم شده و البته الزام‌اقرار نیست حتماً سقف زمانی هر یک از دو دوره کامل شود و مثلاً نیروی

کار خلاق می‌تواند در کمتر از سه ماه جذب شده و از حقوق کامل و بیمه‌تأمین اجتماعی و... برخوردار شود.

■ دستگاه‌های اجرایی و سازمان‌های درگیر اجرای طرح، کدام‌اند و چه وظایفی را بر عهده دارند؟

ارکان اصلی اجرای این طرح دستگاه‌های اجرایی، سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای کشور و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی هستند که از مهم‌ترین وظایف دستگاه‌های اجرایی در طرح مذکور می‌توان به اعلام فراخوان برای شناسایی بنگاه‌های خصوصی و تعاونی تحت پوشش واجد شرایط، معرفی واحدهای واجد شرایط

به سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای کشور برای بررسی صلاحیت‌های آموزش کارروزی و صدور مجوز مربوطه، نظارت مستمر بر فرایند اجرای طرح و گزارش عملکرد به دستگاه ناظر اشاره کرد. از مهم‌ترین وظایف سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای کشور، می‌توان تهیه دستورالعمل اجرایی نحوه صدور مجوز آموزش کارروزی برای واحدهای پذیرنده کارروزان، تدوین استانداردهای آموزشی مهارت‌مورد نیاز طرح کارروزی در طی اجرای طرح کارروزی، برگزاری دوره‌های آموزشی آمادگی شغلی برای کارروزان، نظارت بر کیفیت آموزش‌های مهارتی، اخذ آزمون پایان‌دوره کارروزی و ارائه گزارش به دستگاه ناظر اشاره کرد. از مهم‌ترین وظایف دستگاه ناظر (وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی) می‌توان به تعیین ظرفیت پذیرش کارروزی و توزیع استانی و دستگاهی بر اساس ظرفیت کارگاه‌های دایر فعال دارای کد بیمه تأمین اجتماعی و ظرفیت مشارکت دانش‌آموختگان دانشگاهی جویای کار، پیش‌بینی موارد مربوط به تأمین و پرداخت هزینه‌های اجرای طرح از قبیل کمک هزینه آموزشی و پوشش بیمه مسئولیت مدنی کارروزان اشاره کرد.

■ در خصوص اجرای طرح کارروزی دانش‌آموختگان، سامانه‌ای پیش‌بینی و راه‌اندازی شده است؟

با توجه به ضرورت اجرای مطلوب طرح به‌صورت ملی، سامانه کارروزی دانش‌آموختگان به آدرس اینترنتی karvarzi.mcls.gov.ir راه‌اندازی شده است که دانش‌آموختگان و کارفرمایان متقاضی (واحد پذیرنده) حائز شرایط، طبق مفاد دستورالعمل طرح کارروزی دانش‌آموختگان از قبیل شرط سنی، دانشجو نبودن، ثبت‌نام کارایی و نداشتن سابقه بیمه‌تأمین اجتماعی می‌توانند به مراجعه به سامانه مذکور و ثبت‌نام از مزایای طرح کارروزی بهره‌مند شوند. این طرح یک دوره آموزشی تلقی می‌شود و هیچ‌گونه حقی برای کارروزی و تعهدی برای واحد پذیرنده کارروزی برای شمولیت قوانین کار و تأمین اجتماعی ایجاد نمی‌کند. طول دوره کارروزی حداقل ۴ ماه و حداکثر ۶ ماه برای هر کارروزی بر اساس استانداردهای مصوب آموزشی مهارت تعیین می‌شود. همچنین برای کارروزان

مشمول این طرح، کمک هزینه کارروزی در نظر گرفته شده است. در این خصوص کارروزان با رعایت مفاد دستورالعمل مذکور کارروزی دانش‌آموختگان از جمله شرط سنی و ثبت‌نام در دفاتر مشاوره شغلی و کارایی در سامانه کارروزی ثبت‌نام می‌کنند. همچنین بنگاه‌های اقتصادی متقاضی نیز با رعایت مفاد آیین‌نامه مذکور در سامانه فوق ثبت‌نام کرده و مجوز آموزشی از سازمان فنی‌وحرفه‌ای دریافت کرده و اقدام به پذیرش کارروزان می‌کنند.

■ به فکر نظارت‌های لازم بر این فرایند هم بوده‌اید؟ تخلفات کاملاً قابل پیش‌بینی است؟

در طی دوره نظارت‌های لازم توسط سازمان فنی‌وحرفه‌ای، دستگاه مجری و دستگاه ناظر انجام می‌شود و در پایان دوره آزمون توسط سازمان فنی‌وحرفه‌ای برگزار و کارروزان گواهی‌نامه و کمک هزینه آموزشی را در صورت قبولی و کسب مهارت دریافت خواهند کرد. شایان ذکر است این طرح به‌صورت آزمایشی در سال ۱۳۹۵ در هشت استان با نرخ بیکاری بالای دانش‌آموختگان اجرا شده و برای اجرا در سطح ملی در سال جاری نیز برنامه‌ریزی‌های لازم به‌عمل آمده است.

■ برخی کارشناسان معتقدند که این طرح به ضرر کارگران با سابقه است و حتی ممکن است موجب بیکار شدن آن‌ها و جایگزینی شان با نیروهای ارزان قیمت کارروزی شود.

در مورد انتقادات فالان حوزه کار به طرح کارروزی و اینکه این طرح جدید ادامه همان طرح استاد - شاگردی است، لزومی به نگرانی نیست؛ چون دوستان عزیز را در جلسه‌ای مشترک گرد آورده و با توضیحاتی

که ارائه دادیم، قانع به اجرای طرح کردیم. این طرح اساساً آموزش محور بوده و به هیچ‌وجه قرار نیست نیروهای جدید را جایگزین نیروهای قبلی و ثابت کند. اساساً این چارچوب همکاری با بنگاه‌هایی عملیاتی می‌شود که برای آموزش نیروهای تحصیلکرده و جذب آن‌ها با حمایت دولت پیش قدم شده‌اند.

■ تنگناها و مشکلات مهم در اجرای طرح کارروزی را نام ببرید و چه تمهیداتی برای رفع آن‌ها به‌عمل آمده است؟

از مهم‌ترین موارد می‌توانیم به روند کند صدور مجوز سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای برای کارفرمایان متقاضی جذب کارروزی اشاره کنیم. روند صدور مجوز به‌دلیل مشکلات در بخش‌های مختلف مانند احراز و شناسایی واحد پذیرنده کارروزی، پیگیری و همکاری با سازمان و وجود مربی در واحد پذیرنده کند بوده که باعث بروز مشکلات در اجرای آزمایشی طرح شده و با اصلاح دستورالعمل مربوطه توسط سازمان آموزش فنی‌وحرفه‌ای کشور، تا حد زیادی مرتفع شده است.